

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОБОЧА ПРОГРАМА

**з дисципліни «Педагогіка»
ступінь вищої освіти: молодший бакалавр
галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
спеціальність: 053 Психологія
освітньо-професійна програма: «Психологія»**

кафедра освітології і педагогіки

Форма навчання	Курс	Се- местр	Лекції (год.)	Практ. (семін.) (год.)	ІРС (год.)	Тренінг (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Разом (год.)	Залік (сем.)	Екз. (сем.)
Денна	2	1	28	28	4	4	87	150	1	-

**Тернопіль – ТНЕУ
2020**

Робочу програму склала доцент кафедри освітології і педагогіки, кандидат педагогічних наук **Коваль Оксана Євгеніївна**.

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 053 Психологія, протокол № 1 від 28 серпня 2020 р.

Керівник групи
забезпечення спеціальності
д.психол.н., професор

A handwritten signature in blue ink, appearing to be 'Анатолій Фурман', written over a horizontal line.

Анатолій ФУРМАН

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Педагогіка»

1. Опис дисципліни «Педагогіка»

Дисципліна «Педагогіка»	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	галузь знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Статус дисципліни - вибіркова Мова навчання українська
Кількість залікових модулів – 3	спеціальність – 053 «Психологія»	Рік підготовки <i>Денна</i> – 2 Семестр: <i>Денна</i> – 3
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – молодший бакалавр	Лекції: <i>Денна</i> – 28 Практичні заняття: <i>Денна</i> – 28
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота: <i>Денна</i> – 87 Індивідуальна робота – 3 Тренінг – 4
Тижневих годин: <i>Денна</i> форма навчання - 10 з них аудиторних – 4		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета і завдання дисципліни «Педагогіка»

2.1. Мета вивчення дисципліни

Метою вивчення дисципліни «Педагогіка» є засвоєння студентами основних положень і проблематики сучасної педагогіки; формування досвіду самооцінки і самоаналізу педагогічних явищ і ситуацій, умінь моделювати навчально-виховний процес, системне педагогічне мислення та професійну компетентність і майстерність.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Педагогіка» є:

- оволодіння основними поняттями і категоріями, системою педагогічних знань;
- формування умінь визначати суть провідних концепцій виховання особистості;
- формування умінь застосовувати методи педагогічного дослідження, конструювати цілі, зміст, методи, засоби і форми навчального-виховного процесу;

— формування уміння регулювати навчально-виховну взаємодію із суб'єктами педагогічного процесу; аналізувати та оцінювати процес і результат навчання і виховання;

— забезпечення формування гуманістичної спрямованості майбутнього вчителя, творчого підходу до здійснення педагогічної діяльності;

— формування уміння використовувати продуктивні технології навчання і виховання.

2.3. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Педагогіка» є необхідною складовою частиною підготовки соціальних працівників. Зміст дисципліни базується на сучасних досягненнях педагогічної науки щодо розвитку особистості, основних закономірностей, принципів, методів, форм навчання та виховання, педагогічної майстерності та культури професійної діяльності, основ управління освітою, що вирішує конкретні завдання теоретичної і практичної підготовки студентів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Загальні основи педагогіки. Дидактика

Тема 1. Педагогіка – наука про виховання людини. Предмет і основні завдання педагогіки

Педагогіка як наука про виховання людини. Стадії розвитку педагогіки. Народна педагогіка – «золотий фонд» педагогічної науки. Предмет педагогіки. Основні категорії педагогіки: виховання, навчання, освіта, педагогічний процес. Понятійний апарат педагогіки. Джерела педагогіки.

Структура педагогічної науки. Система педагогічних наук. Зв'язок педагогіки з іншими науками. Напрями розвитку сучасної педагогіки: педагогіка співробітництва, особистісно зорієнтована педагогіка, педагогіка рефлексії, психопедагогіка особистості та ін.

Тема 2. Педагогічний процес. Технологія цілісного педагогічного процесу

Поняття про педагогічний процес. Педагогічний процес як система. Структура і основні компоненти педагогічного процесу, його цілісність. Рушійні сили педагогічного процесу і його діалектика. Формування базової культури особистості у цілісному педагогічному процесі.

Загальні властивості, закони та закономірності педагогічного процесу. Взаємозв'язок виховання, навчання і розвитку. Зумовленість виховання і навчання суспільними потребами і умовами. Єдність виховання і самовиховання, викладання і учіння. Визначальна роль діяльності і спілкування у вихованні і навчанні. Розвивальний і виховуючий характер навчання. Врахування у педагогічному процесі вікових та індивідуальних особливостей учнів. Взаємозв'язок особистості і колективу у педагогічному процесі. Взаємозв'язок змісту, форм і методів у педагогічному процесі.

Поняття про принципи педагогічного процесу. Принципи організації педагогічного процесу. Принципи управління діяльністю вихованців.

Технологія цілісного педагогічного процесу. Етапи педагогічного процесу. Прогнозування і проектування педагогічного процесу. Організація педагогічного процесу. Управління педагогічним процесом. Сучасні технології педагогічного процесу.

Тема 3. Предмет і основні категорії теорії навчання

Поняття про дидактику. Предмет дидактики. Основні категорії дидактики: навчання, освіта, самоосвіта, викладання, учіння, мета, завдання, закономірності, принципи, методи, прийоми, засоби, форми, результати навчання, знання, уміння, навички.

Навчання як підсистема цілісного педагогічного процесу. Характеристика процесу навчання як цілісної системи. Компоненти процесу навчання: цільовий, стимулююче-мотиваційний, змістовий, операційно-дійовий, емоційно-вольовий, контроль-регулюючий, оціночно-результативний.

Двосторонній характер процесу навчання. Характеристика викладання як діяльності вчителя, її основні елементи: планування, організація, стимулювання, контроль і регулювання, аналіз результатів. Учіння як пізнавальна діяльність школяра у цілісному процесі навчання. Структура процесу засвоєння знань. Мотивація учіння. Мотиви навчання школярів, їх характеристика. Пізнавальний інтерес у навчанні, способи його формування. Стимулювання учіння.

Основні функції навчального процесу: освітня, виховна і розвивальна, їх єдність та шляхи реалізації. Цілі навчання. Особистісно-зорієнтована освіта та навчання.

Тема 4. Закономірності, принципи і правила навчання

Поняття про закономірності навчання. Зовнішні і внутрішні закономірності навчання, їх характеристика. Принципи навчання як системотвірна категорія дидактики. Система дидактичних принципів.

Характеристика загальноприйнятих принципів навчання (цілеспрямованості, науковості, систематичності і послідовності у навчанні, зв'язку навчання з життям, індивідуально-особистісного підходу, доступності у навчанні, наочності, свідомості та активності учнів, емоційності навчання, міцності знань, виховуючого навчання, врахування вікових особливостей учнів) та шляхи їх реалізації у процесі навчання.

Взаємозв'язок і взаємообумовленість принципів навчання. Умови ефективної реалізації вимог дидактичних принципів. Правила навчання. Взаємозв'язок принципів і правил навчання.

Тема 5. Зміст освіти у сучасній школі

Загальна характеристика змісту освіти: суть змісту освіти, соціальні вимоги до змісту освіти, джерела і фактори, що детермінують формування змісту освіти. Принципи визначення та структурування змісту освіти в сучасних

умовах. Критерії відбору змісту загальної освіти. Педагогічні проблеми гуманізації змісту освіти.

Види освіти (за спрямуванням): загальна, професійна, політехнічна.

Освітня система в Україні: дошкільна освіта, середня освіта, професійна освіта, позашкільна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, самоосвіта. Закон України «Про загальну середню освіту». Види освіти (за обсягом): початкова, базова, повна загальна середня і професійна. Обов'язковою в Україні є повна загальна середня освіта. Концепція 12-річної загальноосвітньої школи.

Шляхи подолання перевантаженості учнів. Тенденції вдосконалення змісту освіти у сучасній школі. Аналіз змісту освіти у зарубіжній школі.

Тема 6. Загальні методи навчання

Поняття про методи і прийоми навчання. Функції методів навчання. Різні підходи до характеристики методів навчання: методи навчання як способи залучення до безпосередньої практичної діяльності; як способи передачі навчальної інформації; як способи спільної діяльності вчителя і учнів із досягнення поставлених дидактичних завдань; як способи організації пізнавальної діяльності учнів; як способи стимулювання пізнавальної діяльності.

Різні підходи до класифікації методів навчання: за джерелами передачі й сприйняття навчального матеріалу; за основними дидактичними завданнями; за характером пізнавальної діяльності учнів; за логікою передачі й сприймання навчальної інформації; за ступенем керівництва навчальною роботою учнів тощо.

Цілісний підхід до класифікації методів навчання. Поняття про дидактичні засоби навчання. Проблема вибору методів і засобів навчання та їх комплексного застосування. Методи навчання у зарубіжній теорії і практиці.

Змістовий модуль 2. Теорія виховання

Тема 7. Зміст національного виховання. Основні напрями виховання

Поняття змісту виховання. Проблема змісту виховного процесу у сучасній школі. Сутність та особливості національної системи виховання.

Зміст національного виховання як системи цінностей, що включає в себе абсолютні вічні (загальнолюдські), національні, громадянські (демократичні), родинні цінності та цінності особистого життя.

Характеристика основних напрямів виховання.

Народна педагогіка про зміст виховання. Українська виховна система у контексті світових культурних процесів.

Аналіз змісту виховання у школах зарубіжних країн.

Тема 8. Загальні методи виховання

Поняття про методи, прийоми і засоби виховання. Різні підходи до класифікації методів виховання. Система методів виховання.

Індивідуально-особистісний підхід при використанні методів виховання. Прийоми індивідуального виховного впливу. Рівні виховуючих відносин (підпорядкування, співробітництво, співтворчість) та основні прийоми їх формування.

Взаємозв'язок методів виховання, умови їх оптимального вибору та застосування. Народна педагогіка про методи виховання. Аналіз методів виховання у зарубіжній школі.

Тема 9. Колектив і особистість в умовах демократичного суспільства

Теорія колективу на сучасному етапі розвитку вітчизняної та зарубіжної педагогіки. Колектив як фактор виховання учнів.

Поняття про дитячий колектив, його ознаки, функції. Основні типи дитячих колективів. Структура колективу. Загальношкільний і первинний колективи, їх структура. Офіційна і неофіційна структура колективу.

Особливості діяльності і спілкування у колективі. Взаємовідносини колективу й особистості. Порівняльний аналіз поглядів А.С.Макаренка і В.О.Сухомлинського на становлення особистості у колективі. Єдність індивідуального і колективного підходів у вихованні школярів.

Умови створення дитячого колективу. Передумови, які забезпечують ефективний вплив на формування колективу. Колектив як педагогічно організована система відносин.

Тема 10. Зміст, форми і методи самовиховання та перевиховання

Самовиховання і перевиховання як складові процесу виховання. Самовиховання – вищий етап процесу виховання. Умови і фактори, що детермінують самовиховання. Рушійні сили самовиховання. Організація самовиховання учнів.

Перевиховання, його функції, етапи, принципи. Категорії дітей і підлітків, які підлягають перевихованню: педагогічно занедбані діти, важковиховувані діти і підлітки, неповнолітні правопорушники, неповнолітні злочинці. Причини педагогічної занедбаності і важковиховуваності учнів, шляхи їх попередження і подолання. Особливості виховної роботи з учнями, які потребують підвищеної педагогічної уваги.

Превентивна освіта.

Тема 11. Взаємодія соціальних інститутів у вихованні дітей. Педагогічні основи сімейного виховання

Роль сім'ї у вихованні дітей. Сімейно-родинне виховання. Соціально-виховні функції сім'ї. Батьківська сім'я – важливий інститут соціалізації дитини. Сім'я як специфічна педагогічна система. Вимоги до батьків як вихователів. Виховні функції батьків. Умови успішного виховання дітей у сім'ї. А.С.Макаренко про умови сімейного виховання. Труднощі, суперечності і типові недоліки виховання дітей у сучасній сім'ї. Типи фальшивих авторитетів

(за А.С.Макаренком): підкупу, придушення, чванства, відстані, педантизму, резонерства, любові, дружби, доброти.

Засоби і методи сімейного виховання. Роль школи у педагогізації сім'ї і громадськості. Спільна робота школи і громадськості у вихованні дітей. Вплив церкви на виховання дітей у сучасному суспільстві. Роль засобів масової інформації, формальних і неформальних дитячих об'єднань у вихованні підростаючого покоління.

Тема 12. Система освіти в Україні. Управління системою загальної середньої освіти

Поняття про школознавство. Предмет і завдання школознавства. Основи законодавства про освіту. Принципи побудови системи освіти в Україні. Структура освіти: дошкільна освіта, загальна середня освіта (початкова, базова, повна загальна середня освіта), позашкільна освіта, вища освіта, післядипломна освіта, аспірантура, докторантура, самоосвіта. Основні освітньо-кваліфікаційні рівні: кваліфікований робітник, молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр.

Педагогічний менеджмент як теорія та практика управління освітніми системами.

4. Структура залікового кредиту з дисципліни «Педагогіка»

(денна форма навчання)

Тематика залікового кредиту	Кількість годин				Контрольні заходи
	Л	ПР	СРС	ІРС	
<i>Змістовий модуль 1. Загальні основи педагогіки. Дидактика</i>					
Тема 1. Педагогіка – наука про виховання людини. Предмет і завдання педагогіки	2	2	10	-	
Тема 2. Педагогічний процес. Технологія цілісного педагогічного процесу	2	2	10	-	
Тема 3. Предмет і основні категорії теорії навчання. Сутність процесу навчання.	2	2	10	-	
Тема 4. Закономірності, принципи і правила навчання	2	2	10	-	
Тема 5. Зміст освіти в сучасній школі	2	2	10	3	
Тема 6. Загальні методи навчання	2	2	5	-	модульне тестування
<i>Змістовий модуль 2. Теорія виховання</i>					
Тема 7. Зміст національного виховання. Основні напрями виховання	2	2	5	-	
Тема 8. Організаційні форми виховної роботи	2	2	5	-	
Тема 9. Колектив і особистість в умовах демократичного суспільства	2	2	5	-	
Тема 10. Зміст, форми і методи самовиховання та перевиховання	2	2	5	-	

Тема 11. Взаємодія соціальних інститутів у вихованні дітей. Педагогізація сім'ї і громадськості	4	4	6	-	
Тема 12. Система освіти в Україні. Управління системою загальної середньої освіти	2	2	10	-	РКР /КПІЗ
Тренінг	-	-	4	-	
Разом	28	28	91		

5. Тематика практичних занять

Метою проведення практичних занять є закріплення теоретичних знань та набуття умінь їхнього використання в професійній діяльності.

Заняття 1. Педагогіка – наука про виховання – 4 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про педагогіку як науку про виховання.

Питання для обговорення:

1. Педагогіка в системі наук про людину. Предмет, основні категорії педагогіки і завдання педагогічної науки на сучасному етапі.

2. Народна педагогіка – першооснова становлення і розвитку педагогічної науки. Використання кращих надбань народної педагогіки у практиці роботи сучасної школи.

3. Методи педагогічних досліджень, їх характеристика.

4. Виховання як провідний фактор у розвитку і формуванні особистості.

5. Вікові та індивідуальні особливості розвитку особистості школяра. Особливості виховання дітей різного віку. Моделювання студентами виступу на батьківських зборах на одну із тем: «Особливості виховання молодших школярів», «Особливості виховання підлітків», «Особливості виховання старшокласників».

Контрольні запитання

1. Що зумовило виникнення педагогіки як науки?

2. Що є предметом педагогіки?

3. Дайте стисле визначення основних категорій педагогіки, спираючись на їхні спільні риси та відмінності.

4. Яке значення педагогіки в системі сучасного людинознавства?

5. Розкрийте значущість педагогічної науки у соціально-економічному розвитку українського суспільства.

6. Охарактеризуйте стадії розвитку педагогіки.

7. Чому народна педагогіка вважається золотим фондом педагогічної науки?

8. Які завдання вирішує сучасна педагогіка?

9. Охарактеризуйте систему педагогічних наук.

10. Укажіть нові напрями розвитку педагогічної науки, охарактеризуйте їх.

Завдання

1. Зверніться до творчої спадщини педагогів минулого (Я.Коменського, Ж.-Ж. Руссо, А.Дістервега, Й.Песталоцці, К.Ушинського та ін.) і запишіть їхні міркування про значення педагогічної науки у розв'язанні виховних завдань.

2. Користуючись предметними покажчиками до видань творів А.Макаренка, В.Сухомлинського, випишіть 4-5 тез (думок) про важливість педагогічної теорії в діяльності вчителя-вихователя.

3. Познайомтесь з однією із праць М.Стельмаховича («Українська народна педагогіка» або «Українська родинна педагогіка»), випишіть 2-3 приклади, що засвідчують педагогічну мудрість українського народу.

4. Випишіть і поясніть 3-4 прислів'я, що характеризують погляди народу на виховання людини.

5. Які шляхи і засоби виховання в народній педагогіці? Наведіть приклади використання знань народної педагогіки у вашій родині, школі, де ви навчалися.

Література [9; 11; 16; 19; 23; 30; 31; 38]

Заняття 2. Зміст освіти в умовах національної школи – 4 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про зміст освіти в умовах національної школи.

Питання для обговорення:

1. Проблеми освіти у Конституції України.
2. Загальна характеристика змісту освіти. Види освіти та їх характеристика.
3. Основні документи, що відображають зміст шкільної освіти.
4. Удосконалення змісту освіти відповідно до вимог законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту».
5. Дискусія на тему: «Актуальні проблеми шкільного підручника».

Контрольні запитання

1. На яке питання дидактики знаходимо відповідь у змісті освіти?
2. Що ви розумієте під змістом освіти?
3. Дайте характеристику загальній, політехнічній, професійній освіті, розкрийте взаємозв'язок між ними.
4. Яким вимогам мусить відповідати зміст освіти?
5. Якими нормативними документами визначається зміст освіти?
6. Охарактеризуйте структуру навчального плану. Що таке державний стандарт середньої освіти? Чим зумовлено включення в навчальний план шкільного компоненту освіти?
7. Що таке навчальна програма?
8. Які основні вимоги до шкільного підручника?
9. Проаналізуйте структуру 12-річної середньої загальноосвітньої школи.
10. Розкрийте шляхи вдосконалення змісту освіти відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту» та «Про вищу освіту».

Завдання

1. Проаналізуйте навчальну програму з предмета (за фахом) з питань реалізації змісту освіти. Які доповнення в ній, на ваш погляд, слід зробити?

2. Проаналізуйте зміст підручника (за фахом) і з'ясуйте, які вимоги до нього, на вашу думку, ще не реалізовані. Яким ви бачите підручник зі свого предмета?

3. Проаналізуйте навчальний план гуманітарного ліцею. Які зміни ви внесли б до нього?

4. Розкрийте у вигляді структурно-тематичної схеми тему «Зміст освіти в сучасній школі».

5. Протягом 30 років педагоги багатьох країн ведуть дискусії щодо принципів побудови програм. Багато хто виступає за інтеграцію навчальних курсів, вважаючи, що предметні програми не дають можливості відбити цілісність людського досвіду. Які ви бачите позитивні та негативні сторони такого підходу? Чому?

Література [8; 17; 26; 30; 36; 37]

Заняття 3. Методи навчання як компонент дидактичної структури – 4 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про методи навчання як компонент дидактичної структури.

Питання для обговорення:

1. Поняття про методи, прийоми, засоби навчання.

2. Характеристика методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів.

3. Характеристика методів стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

4. Характеристика методів контролю і самоконтролю в навчанні.

5. Засоби навчання.

Контрольні запитання

1. Дайте визначення понять «метод навчання», «прийом навчання», «засіб навчання».

2. На чому базуються різні підходи до класифікації методів навчання. У чому їх переваги і недоліки?

3. Охарактеризуйте методи організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності учнів.

4. Охарактеризуйте методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності учнів.

5. Охарактеризуйте методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності учнів.

6. Які методи, на ваш погляд, максимально забезпечують розвиток творчості школярів? Чому?

7. Які фактори визначають вибір методів навчання?

8. Доведіть необхідність застосування методів стимулювання учнів.

9. Ваше ставлення до заміни п'ятибальної системи оцінок на дванадцятибальну. Які інші форми оцінювання знань учнів ви знаєте?

10. Поміркуйте: ускладнює чи полегшує шлях до педагогічної майстерності вчителя те, що в дидактиці стає дедалі більше методів навчання?

Завдання

1. Візьміть інтерв'ю у вчителя з великим педагогічним досвідом про зміни у використанні методів навчання, що відбулися за останні роки.

2. Підберіть з методичної літератури або складіть самостійно фрагмент уроку з фаху із використанням одного із методів словесної групи. Обґрунтуйте свій вибір.

3. Ознайомтеся з навчальною програмою дисципліни (відповідно до спеціальності). Виберіть із програми теми уроків, в яких ви вважаєте за доцільне використання розповіді, бесіди, лекції, пояснення, диспуту. Обґрунтуйте свій вибір.

4. Розробіть тематику диспутів, дискусій при вивченні дисципліни (відповідно до спеціальності).

5. Наведіть приклад евристичної бесіди, що розгортається під час уроку (дедуктивно чи індуктивно – на вибір студента), використовуючи шкільний підручник за фахом.

Література [4; 7; 16; 19; 23; 20; 21; 28]

Заняття 4. Основні види навчання; порівняльна їх характеристика – 4 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про основні види навчання.

Питання для обговорення:

1. Порівняльна характеристика пояснювально-ілюстративного і проблемного видів навчання.

2. Порівняльна характеристика програмованого і модульного видів навчання.

3. Розвивальне навчання як альтернатива традиційному.

4. Ідеї розвивального навчання у діяльності педагогів-новаторів.

5. Мікровикладання: проведення уроку – панорами (фрагменти уроків за методикою вчителів-новаторів).

Контрольні запитання

1. Проведіть порівняльний аналіз пояснювально-ілюстративного і проблемного видів навчання за: метою навчання, методами навчання, ставленням учителя до учня, особливостями організації навчання, його результатами.

2. Назвіть умови успішної організації проблемного навчання.

3. Розкрийте суть програмованого навчання.

4. Дайте характеристику модульному навчанню.

5. Охарактеризуйте дистанційне навчання.

6. У всьому світі використовують у школі комп'ютери.

Чи є підстава, на ваш погляд, говорити не тільки про прогресивність цього явища, але і про негативні сторони комп'ютерного навчання? Чому?

7. У педагогічній літературі визначається позитивна роль проблемного навчання у розвитку активності, самостійності, творчих здібностей школярів. Чим же можна пояснити його обмежене використання у практиці школи?

8. Які особливості розвивального навчання?

9. Назвіть основні ідеї особистісно-орієнтованого навчання, концепції активізації пізнавальної діяльності школярів, педагогіки співробітництва.

10. Розкрийте особливості педагогічного досвіду вчителів-новаторів.

Завдання

1. Здійсніть у вигляді таблиці порівняльний аналіз традиційного і розвивального видів навчання за: метою навчання, методами навчання, ставленням учителя до учня, особливостями організації навчання, його результатами.

2. У підручниках і посібниках з педагогіки називаються деякі шляхи створення проблемних ситуацій у навчанні. Доберіть приклади, які ілюструють 2-3 поданих напрями.

3. Складіть лінійну та розгалужену програми програмованого навчання за будь-якою темою предмета, що вивчається в школі.

4. Заповніть другу половину таблиці. Для цього напишіть проти записаних положень вид навчання, якому відповідає написане.

Література [5; 14; 19; 24; 27; 33; 35; 39]

Заняття 5. Актуальні проблеми дидактики – 4 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про актуальні проблеми дидактики.

Питання для обговорення:

1. Індивідуалізація і диференціація навчання.
2. Організація навчального співробітництва в сучасній школі.
3. Гуманізація навчального спілкування на уроках.
4. Особистісно орієнтоване навчання.
5. Психолого-педагогічні проблеми розвитку обдарованих дітей.
6. Причини неуспішності учнів і шляхи їх подолання.
7. Тестова перевірка знань: за і проти.
8. Шляхи вдосконалення контролю і оцінювання у сучасній школі.
9. Дидактична технологія – основа оптимізації навчального процесу.
10. Сучасні технології навчання.

Контрольні запитання

1. Який зміст включено в поняття «методика» і «технологія» навчання?
2. Що є предметом технології навчання?
3. Що таке індивідуалізація навчання?
4. Охарактеризуйте особливості диференційованого навчання.
5. Дайте характеристику основним підходам до навчання обдарованих дітей. Якому із них ви надаєте перевагу? Відповідь обґрунтуйте.

1. Які особливості особистісно орієнтованої технології педагогіки співробітництва?
2. Розкрийте технологію створення ситуації успіху в навчанні.
3. Що передбачає організація оптимального навчального спілкування?
4. Назвіть дидактичні переваги групової роботи учнів на уроці порівняно з індивідуальною.
5. В.Сухомлинський стверджував: «Щоб діти добре вчилися, потрібно щоб вони добре вчилися». Як ви розумієте цей парадокс?

Завдання

1. Підберіть диференційовані домашні завдання до однієї із тем дисципліни (відповідно до спеціальності).
2. Чому, на ваш погляд, обдаровані діти потребують психологічної допомоги і захисту? При обґрунтуванні відповіді використайте власний досвід шкільного життя.
3. Підготуйте реферативне повідомлення на тему: «В.Сухомлинський про роль ситуації успіху в навчанні».
4. Розкрийте сутність технології саморозвитку М.Монтессорі.
5. Опишіть одну-дві ігрові технології.

Література [9; 11; 16; 19; 23; 30; 31; 39]

Заняття 6. Зміст національного виховання – 2 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про зміст національного виховання.

Питання для обговорення:

1. Проблема змісту виховання в сучасній школі.
2. Громадянське виховання: завдання, функції, система.
3. Формування правової культури особистості школяра.
4. Основні шляхи і засоби екологічного виховання учнів.
5. Економічна освіта та економічне виховання учнів. Підготовка дітей до праці в умовах нових економічних відносин.
6. Народна педагогіка про зміст виховання.

Контрольні запитання

1. Що таке зміст виховання?
2. Порівняйте різні погляди на розуміння змісту виховання.
3. Розкрийте сутність змісту виховання як системи цінностей.
4. Назвіть основні напрями виховання, охарактеризуйте їх.
5. У чому полягає взаємозв'язок між правовим вихованням і формуванням дисциплінованості особистості? Розробіть програму виховання дисциплінованості дитини в сім'ї.
6. Охарактеризуйте напрями виховної роботи, спрямовані на формування в учнів несприятливості до алкоголю, нікотину, наркотиків.
7. Що, на вашу думку, спонукає людей йти в церкву? Яка роль і місце релігійного виховання в системі виховної роботи світської школи?
8. У чому суть виховання громадянської культури?

9. Чи впливає вступ держави в ринкові стосунки на завдання і зміст трудового виховання школярів? Чому? Як?

10. Сила мистецтва, як запевняють спеціалісти, в тому, що воно породжує добро. Але ж існує і бридке в мистецтві: вульгарне, халтура, безсмак. Як виробити у школяра імунітет до цього бридкого?

Завдання

1. З державної національної програми «Освіта» («Україна ХХІ століття»), Національної доктрини розвитку освіти, Концепції національного виховання випишіть завдання основних напрямів національного виховання, проаналізуйте їх зміст.

2. Користуючись різними науковими джерелами, випишіть якості особистості, що характеризують менталітет українського народу.

3. Проаналізуйте систему одного із напрямів виховання (на вибір студента) у вашій сім'ї та школі. Якою мірою вона забезпечила умови для вашого розвитку?

4. «Заняття фізкультурою та спортом відіграють певну роль у всебічному розвитку учнів лише тоді, коли вся виховна робота пройнята турботою про здоров'я», - пише В.Сухомлинський. Що б ви включили в зміст програми «Турбота про здоров'я»?

5. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем:

а) «Народна педагогіка про зміст виховання (один із напрямів виховання)»;

б) «Зміст виховання в зарубіжній школі».

Література [9; 11; 16; 19; 23; 30; 31; 38]

Заняття 7. Взаємодія соціальних інститутів у вихованні дітей. Педагогізація сім'ї і громадськості – 2 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про взаємодію соціальних інститутів у вихованні дітей.

Питання для обговорення:

1. Роль сім'ї у вихованні дітей. Засоби і методи сімейного виховання.
2. А.С.Макаренко про умови сімейного виховання.
3. Роль школи у педагогізації сім'ї і громадськості. Форми співпраці школи і сім'ї з проблем виховання дітей.
4. Досвід В.О.Сухомлинського з питання роботи з батьками учнів.
5. Вплив церкви на виховання дітей у сучасному суспільстві.
6. Діяльність дитячих і молодіжних організацій у контексті завдань сучасного українського виховання.

Контрольні запитання

1. У чому полягає соціальне значення сім'ї? Доведіть переваги сім'ї як соціального інституту у формуванні особистості дитини.

2. Чи погоджуєтесь ви з думкою про те, що в нинішніх умовах спостерігається зменшення уваги батьків до виховання своїх дітей? Чому? Відповідь аргументуйте.

3. Проаналізуйте виховні функції сім'ї.

4. Які умови ефективності сімейного виховання?
5. Назвіть типові конфлікти між батьками і дітьми. Які шляхи їх усунення, профілактики?
6. Охарактеризуйте форми спільної роботи школи і сім'ї у вихованні дітей. Як, на вашу думку, можна активізувати спільну роботу сім'ї і школи у вихованні дітей?
7. Охарактеризуйте основні напрями діяльності класного керівника з батьками учнів класу.
8. Розкрийте специфіку виховної діяльності дитячих, молодіжних та учнівських організацій, що діють в Україні. Проаналізуйте тенденції розвитку дитячого та молодіжного руху, що мають місце в Україні на сучасному етапі.
9. У чому полягає роль церкви у вихованні дітей у сучасному суспільстві?
10. Розкрийте роль формальних і неформальних дитячих об'єднань у вихованні підростаючого покоління.

Завдання

1. Проаналізуйте твори А. Макаренка «Книга для батьків» і В. Сухомлинського «Батьківська педагогіка». Визначте спільні і відмінні думки авторів на проблему сімейного виховання. Випишіть 5-6 міркувань цих вчених (у вигляді тез) про особливості сімейного виховання.
2. З'ясуйте, які основні форми роботи з батьками використовують в конкретній школі для пропаганди педагогічних знань. Проаналізуйте їх з позиції педагогічної доцільності та ефективності. Запропонуйте свою систему педагогізації сім'ї і громадськості.
3. Розробіть тематику батьківських зборів у 1-4 класах, 5-9 класах, 10-11 класах (на вибір студента). Обґрунтуйте доцільність запропонованих вами тем.
4. Підготуйте план-схему виступу перед батьками підлітків на одну із тем сімейної педагогіки. Обґрунтуйте актуальність обраної теми і питань запропонованого плану виступу.
5. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із тем:
 - а) «Діяльність дитячої або молодіжної організації (на вибір студента) у контексті завдань національного виховання»;
 - б) «Народна педагогіка про методи і засоби родинного виховання».

Література [8; 17; 26; 30; 37; 38]

Заняття 8. Класний керівник у сучасній школі – 2 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про роботу класного керівника.

Питання для обговорення:

1. Професіограма особистості класного керівника.
2. Зміст і форми роботи класного керівника.
3. Захист дитини – основний напрям діяльності класного керівника.
4. Планування роботи класного керівника.

5. Обговорення за участю кращих класних керівників середніх загальноосвітніх шкіл м.Тернополя питання: «Актуальні проблеми діяльності класного керівника в сучасній школі».

Контрольні запитання

1. Охарактеризуйте функції директора школи, заступника директора з навчально-виховної роботи, заступника директора з виховної роботи з організації виховної роботи в школі.

2. Які права і обов'язки класного керівника, його функції?

3. Проаналізуйте пріоритетні напрями роботи класного керівника.

4. Охарактеризуйте сучасні форми і методи роботи класного керівника.

5. У деяких посібниках з педагогіки визначається необхідність забезпечення класним керівником соціального захисту дитини. Від чого і кого необхідно захищати учня?

6. У розмовах школярів, батьків можна почути: «Нам пощастило з класним керівником». Що це означає? Які вимоги до особистості класного керівника?

7. Обґрунтуйте свою думку щодо необхідності введення посади звільненого класного керівника в сучасній українській школі.

8. Які показники ефективності роботи класного керівника?

9. Складіть алгоритм планування класним керівником виховної роботи з класом.

10. Які шляхи підвищення педагогічної майстерності класного керівника?

Завдання

1. Проаналізуйте працю В.Сухомлинського «Сто порад учителю», зокрема поради автора щодо планування виховної роботи класним керівником. Запишіть їх у вигляді тез.

2. Складіть і схематично зобразіть професіограму особистості класного керівника ХХІ століття.

3. Під час педагогічної практики ознайомтеся із планом виховної роботи класного керівника. Проаналізуйте його на предмет дотримання вимог щодо планування виховної роботи. Самостійно розробіть модель плану роботи класного керівника.

4. На основі аналізу матеріалів педагогічної преси, аналізу досвіду роботи класних керівників підготуйте реферативне повідомлення на тему: «Нетрадиційні форми і методи роботи класного керівника».

5. Складіть і обґрунтуйте план підготовки і проведення години класного керівника на довільну тему (моральну, правову, статеву і т.п.).

Література [4; 7; 16; 19; 23; 30; 31; 38]

Заняття 9. Педагогічні інновації. Передовий педагогічний досвід – 2 год.

Мета: виявити та закріпити на практиці теоретичні знання про передовий педагогічний досвід.

Питання для обговорення:

1. Інноваційні процеси в освіті. Акмеологічний підхід.
2. Інноваційні навчальні заклади. Авторські школи.
3. Педагогічна технологія і майстерність учителя.
4. Вивчення, узагальнення і поширення передового педагогічного досвіду.
5. Новаторство у школі.

Контрольні запитання

1. Що таке інноваційна спрямованість педагогічної діяльності? Що є основою інноваційних процесів в освіті?
2. Проаналізуйте поняття «педагогічний досвід», «передовий педагогічний досвід».
3. Охарактеризуйте види передового педагогічного досвіду.
4. У чому суть педагогічного новаторства?
5. Яких педагогів-новаторів ви знаєте? У чому суть їх досвіду?
6. Проаналізуйте послідовність вивчення і впровадження у практику роботи передового педагогічного досвіду?
7. Охарактеризуйте завдання, функції і основні форми методичної роботи в школі.
8. Охарактеризуйте відомі вам авторські школи.
9. Яка мета атестації педагогічних працівників? За яких умов атестація є результативною?
10. Охарактеризуйте шляхи підвищення кваліфікації педагогічних працівників.

Завдання

1. Узагальніть та опишіть досвід роботи вчителя-предметника або класного керівника.
2. Під час педагогічної практики ознайомтесь з роботою методичного об'єднання в школі, планами роботи такого об'єднання. Розробіть орієнтовний план методичного об'єднання вчителів вашої спеціальності.
3. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем:
 - а) «Авторські школи»;
 - б) «Нестандартні форми методичної роботи в школі».
4. Виходячи із позиції «Коли б я був директором школи», «Коли б я був Міністром освіти і науки України», сформулюйте свої пропозиції й алгоритми діяльності щодо вдосконалення управління школою чи системою загальної середньої освіти.
5. Проаналізуйте спостереження і враження власних шкільних років і зробіть висновок: що створювало авторитет керівництву школи, яке користувалось повагою серед учнів.

Література [9; 11; 16; 19; 23; 30; 31; 38]

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Відповідності до Наказу ректора ТНЕУ «Про комплексне індивідуальне завдання» № 325 від 25 червня 2011 р. **комплексне практичне індивідуальне завдання** (далі КПЗ) є різновидом самостійної, індивідуальної навчальної роботи студента, спрямованої на поглиблене опанування і практичне застосування, в ході вирішення завдань навчального чи навчально-дослідницького характеру, знань, отриманих в процесі вивчення програмного матеріалу навчальної дисципліни.

Основна мета КПЗ з дисципліни «Педагогіка» - це збільшити ефективність вивчення частини програмного матеріалу студентами і на основі здобутих знань, пізнаних концептів та підходів удосконалити його систематизацію, узагальнення, закріплення та практичне застосування.

КПЗ реалізується у формі наскрізної практичної задачі, вирішення якої потребує успішного засвоєння змісту навчального курсу «Педагогіка» та використання отриманих знань, набутих умінь і навичок, здобутих у процесі лекційних, семінарських занять, сформованих як комплекс тестових, термінологічних, методологічних питань, дефініцій, рефератів і підготовки до них та опрацювання завдань для самостійної роботи.

У процесі перевірки КПЗ викладач з'ясовує й оцінює вміння студента відбирати, систематизувати і творчо осмислювати матеріал, працювати зі спеціальною літературою, робити правильні й логічні висновки, знаходити в них головне, формулювати та викладати свої обґрунтовані позиції.

Варіант комплексного практичного індивідуального завдання закріплює за кожним студентом керівник курсу відповідно до списку студентів курсу.

КПЗ видається студенту у перші два тижні навчання та виконується впродовж семестру відповідно до встановлених графіків, дотримання яких є необхідною передумовою допуску до здачі змістових модулів.

Підготовка КПЗ включає такі етапи:

- вивчення навчальної літератури за темою(ми) КПЗ;
- складання структури (схеми) змісту КПЗ відповідно до теми ЕСЕ;
- підбір і вивчення спеціальних літературних, наукових джерел з метою формування сюжету ЕСЕ;
- оформлення списку десяти джерел з теми ЕСЕ відповідно до **вимог оформлення бібліографічного опису (форма 23)**;
- консультації з викладачем;
- передача роботи викладачеві для оцінювання.

Невиконання вищенаведених вимог є підставою для повернення КПЗ студенту на доопрацювання для уточнення окремих положень чи висновків. Після відповідних доробок робота може бути подана для повторної перевірки і остаточної оцінки викладача.

Виконання КПЗ є обов'язковим для кожного студента, що вивчає дисципліну «Педагогіка», рівень виконання якого оцінюється за 100-бальною шкалою відповідно до вагового коефіцієнта як окремий заліковий модуль.

Оцінювання КПЗ повинно сприяти реалізації таких завдань:

- підвищення мотивації студентів до систематичного активного навчання протягом семестру та навчального року, їх переорієнтація з отримання позитивної оцінки на формування стійких знань, умінь та навичок;
- відповідність переліку, форм та змісту контрольних заходів і завдань робочій програмі з дисципліни «Педагогіка»;
- подолання елементів суб'єктивізму при оцінюванні знань, що забезпечується системою контрольних заходів із застосуванням 100-бальної шкали оцінювання, а також врахуванням усіх видів навчальної роботи студента протягом семестру;
- забезпечення належних умов для вивчення програмного матеріалу з дисципліни «Педагогіка»;
- розширення можливостей для всебічного розкриття здібностей студентів, розвитку їх творчого мислення та підвищення ефективності навчального процесу.

Система оцінювання знань студентів по виконанню КПЗ здійснюється шляхом проведення кредитно-модульних контрольних заходів, які включають:

№ п/п	Форма контролю	Напрямки контролю	Об'єкти контролю	Результат
1.	Оцінювання виконання КПЗ	Виконується кожним студентом індивідуально в письмовій формі відповідно до рекомендацій	<ul style="list-style-type: none"> ✓ пізнавальна діяльність студентів, їх творчість, аналітичність; критичність і самостійність; ✓ ефективність вироблення навиків первинної обробки інформації, роботи з документами, монографіями, підручниками; ✓ уміння узагальнювати та інтегрувати отриману інформацію; ✓ робота з першоджерелами, чинним законодавством і матеріалами практики; ✓ рівень оволодіння навичками самостійної роботи 	Рівень виконання КПЗ оцінюється за 100-бальною шкалою, а оцінка включається до залікового кредиту як окремий заліковий модуль

Тема КПЗ

Особливості педагогічної науки на сучасному етапі.

1. Державна освітня політика та її законодавче забезпечення.
2. Етнодидактика як складова теорії навчання.

3. Навчання як фактор виховання особистості школяра.
4. Стратегічні питання сучасної дидактики.
5. Дидактика шкільного підручника.
6. Шляхи гуманізації змісту освіти в сучасній загальноосвітній школі.
7. Проблема розвитку мотивів учіння в умовах сучасного уроку.
8. Способи організації навчального співробітництва.
9. Гуманізація навчального спілкування на уроках.
10. Специфіка навчання обдарованих дітей.
11. Технології індивідуалізованого навчання.
12. Технології диференційованого навчання.
13. Психологічні умови забезпечення розвитку творчого потенціалу молодших школярів (підлітків, старшокласників – на вибір студента).
14. Особистісно-орієнтоване навчання.
15. Застосування інформаційних технологій на уроках у початковій школі (в середніх, старших класах – на вибір студента).
16. Реалізація проблемного підходу на уроках.
17. Співтворчість учителя та учнів як умова розвитку відповідального ставлення до навчання.
18. Інтерактивні методи в навчанні старшокласників.
19. Вплив емоцій на ефективність навчального процесу.

Порядковий номер кожного студента в журналі відповідає порядкувому номеру теми.

7. Самостійна робота

№ теми	Назви тем та анотований зміст	К-сть годин
1	Напрями зарубіжної педагогіки	8
2	В.О.Сухомлинський про виховання як фактор розвитку дитини	8
3	Історія становлення та розвитку дидактики	8
4	Оптимізація та інтенсифікація процесу навчання	8
5	Теорії формування змісту освіти	8
6	Історія розвитку теорії методів навчання. Вибір і поєднання методів навчання	6
7	Особливості застосування тестів під час здійснення різних видів перевірки. Неуспішність учнів і шляхи її подолання. Моніторинг навчальних досягнень учнів	5
8	В.О.Сухомлинський про багатофакторний характер процесу виховання	5
9	В.О.Сухомлинський про моральне виховання	5
10	Застосування методів виховання в умовах сучасної шкільної практики	5

11	Стадії розвитку колективу за А.М.Лутошкіним. В.О.Сухомлинський про формування колективу	5
12	Теорія управління	5
13	Шляхи до творчої педагогічної діяльності	5
14	Дидактичні принципи Я.А.Коменського	5
15	Педагогічні ідеї А.С.Макаренка та В.О.Сухомлинського і сучасність	5
Всього		91

8. Тренінг з дисципліни

Організація і проведення тренінгу (4 год.)

Тренінг складається з двох частин.

Перша частина – це ЕСЕ – сучасна, індивідуальна студентська наукова робота, спрямована на формування творчої особистості з власними думками, вираженими позиціями та оригінальною точкою зору;

ВИМОГИ ДО ЕСЕ:

ЕСÉ (франц. — спроба, начерк) — невеликий за обсягом прозовий твір, який має довільну композицію і висловлює індивідуальні думки та враження з конкретного приводу чи питання і не претендує на вичерпне і визначальне трактування теми; це жанр, який лежить на перетині художньої та публіцистичної (часом науково-популяризаторської) творчості.

Визначальними рисами ЕСЕ, як правило, є незначний обсяг, конкретна тема, дана в підкреслено вільному, суб'єктивному її тлумаченні, вільна композиція, парадоксальна манера мислення. Як правило, ЕСЕ виражає нове, суб'єктивне слово про щось і має біографічний, публіцистичний, науково-популярний характер.

Стиль есе відрізняється образністю, застосуванням короткого влучного чи оригінального усталеного висловлювання, використанням образу чи слова в переносному значенні, свідомою настановою на розмовну інтонацію за допомогою сукупності слів певної мови чи діалекту. У ЕСЕ на перший план виступає особистість автора. Суміжними жанрами для ЕСЕ є поезія в прозі та науковий нарис або філософський трактат (*див. – інтернет-ресурс <http://uk.wikipedia.org/wiki>*).

Обсяг ЕСЕ не повинен перевищувати чотирьох сторінок формат А 4, міжрядковий інтервал – 1,5.

Автор ЕСЕ має оригінально, у вишуканій формі застосовувати джерела, але не цитувати їх.

Друга частина тренінгу на вибір:

1. Розробити анкету по вивченню інтересів школяра.
2. Підібрати ситуації, які свідчать про вплив різних факторів на розвиток і формування особистості.
3. Написати твір на тему «Естетика мого життя».
4. Підготувати виступ на тему: «Моральні цінності мого життя».

5. Дати характеристику навчальному підручнику (підручник за вибором).
6. Скласти розповідь-опис, розповідь пояснення, художню розповідь; скласти питання до бесіди (тема за вибором).

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- командні проекти;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- оцінювання результатів КППЗ;
- ректорська контрольна робота;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2 (РКР)	Заліковий модуль 3 КППЗ	Разом
30%	40%	30%	100%
Усне опитування під час занять (6 тем по 10 б. = 60 б.), письмова робота - 40 б.	Усне опитування (6 тем по 10 б. = 60 б.), модульна контрольна робота - 40 балів.	Написання КППЗ - 40 б., захист КППЗ - 40 б., участь у тренінгах - 20 б.	

Шкала оцінювання:

За шкалою ТНЕУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A (відмінно)
85-89	добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1	Проектор	1-6
2	Комп'ютер	1-6
3	PowerPoint Presentation program	1-6

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Берзіна, О.О. Особливості сучасного уроку [Текст] / О.О.Берзіна // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 4.– С. 22–24.
2. Бобеляк, Н.Є. Модель внутрішньошкільного моніторингу як інноваційний підхід до управління якістю освіти в загальноосвітньому закладі [Текст] / Н.Є. Бобеляк // Виховна робота в школі. – 2016. – № 12. – С. 14–18.
3. Валентий, Л.І. Превентивна освіта та соціальна політика [Текст] / Л.І. Валентий // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 12. – С. 2–8.
4. Вора, Т. Коли ми насправді навчаємось? [Текст] / Танмей Вора // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 5.– С. 26–27.
5. Гарбера, Н.П. Методичні рекомендації з організації у школі-інтернаті дитячого самоврядування за системою А.С. Макаренка [Текст] / Н.П. Гарбера // Виховна робота в школі. – 2016. – № 11. – С. 51–54.
6. Дистанційне навчання: виклики, результати та перспективи.Порадник. З досвіду роботи освітян міста Києва : навч.-метод. посіб./ Упоряд.: Воротникова І.П., Чайковська Н.В. — К. : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2020. 456 с.
7. Дистанційні технології в освіті: збірник науково-методичних рекомендації щодо організації виховання, навчання та розвитку учасників освітнього процесу під час карантину / під ред. Ю. О. Бурцевої, Д. В. Малєєва. – Краматорськ : Відділ інформаційно-видавничої діяльності, 2020. – 95 с.
8. Довга, Т.Г. Організація роботи школи молодого вчителя [Текст] / Т.Г.Довга // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 4.– С. 9–12.
9. Джурін, Д. Нестримне бажання вчитися [Текст] / Девід Джурін // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 4.– С. 25–27.
10. Дронь, В.В. GOOGLE – сервіси в навчальній діяльності викладачів : методичні рекомендації [Текст] / В.В.Дронь // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 12. – С. 12–23.
11. Жицька, С.С. Що робить GOOGLE для освіти [Текст] / С.С. Жицька // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 12. – С. 9–11.

12. Загорулько, Г.О. Практика медіаграмотності : міжнародний досвід та українські перспективи [Текст] / Г.О.Загорулько // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 5.– С. 18–20.
13. Здоренко, Є.М. Педагогічна рада – аукціон «Удосконалення процесу виховання шляхом вибору ефективних форм виховної роботи» [Текст] / Є.М.Здоренко // Виховна робота в школі.– 2016.– № 4.– С. 37–43.
14. Інтернет-сервіси в освітньому просторі [методичний посібник]. / І.С. Аман, О.В. Литвиненко. – Кіровоград : КЗ «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського», 2016. – 88 с.
15. Киях, З.М. Сучасний зміст професійної освіти : (формуємо компетентності студентів) [Текст] / З.М.Киях, С.Ю.Соколовська // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 5.– С. 10–13.
16. Коваленко, Л.А. Інтерактивні змагання – мотивація для навчання [Текст] / Л.А.Коваленко // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 12. – С. 24–28.
17. Козубовська І., Козубовський Р., Мигалина З., Сойма Н. Соціально-педагогічна робота з дезадаптованими підлітками в США. – Ужгород : «АУТДОР-ШАРК», 2019. – 225с.
18. Куришко, Д. Шкільна реформа: без нормативів на фізкультурі і читання на швидкість [Текст] / Діана Куришко // Журавлик. – 2016. – № 10 (жовт.). – С. 13.
19. Куц, Т.В. Майстерня креативності [Текст] / Т.В.Куц // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 4.– С. 30–33; № 5.– С. 31–33.
20. Ленг, Дж.М. Перші п'ять хвилин уроку [Текст] / перекл. та літературна обр. Н.В.Третьякової // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 3.– С. 32–35.
21. Любицький, Т.Г. Співпраця навчальних закладів і дитячих організацій [Текст] / Т.Г. Любицький // Виховна робота в школі. – 2016. – № 12. – С. 29–32.
22. Майбутнє онлайн-шкіл [Текст] / перекл. та літературна обр. Н.В. Третьякової // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 11. – С. 14–17.
23. Максименко, І.О. Його величність урок: (засідання школи молодого спеціаліста) [Текст] / І.О. Максименко, С.С. Ручко // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 11. – С. 2–6.
24. Методика дистанційного навчання: збірник статей / За редакцією В. А. Ребрини. Хмельницький: ХОІППО. 2020. 81 с
25. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в умовах дистанційного навчання / авторський колектив; за ред. Є. М. Бачинської, О. В. Матушевської. Біла Церква : КНЗ КОР «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів». 2020. 109 с.
26. Мікін, М.М. Техніки викладання, центровані на учнях [Текст] / перекл. та літературна обр. Н.В.Третьякової // Педагогічна майстерня.– 2016.– № 3.– С. 44–45.

27. Москвітіна, Г.В. Марафон ерудитів на Черкащині: (квест-технології в навчанні) [Текст] / Г.В. Москвітіна // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 10. – С. 18–24.
28. Онанко, О.С. Виховний простір загальноосвітніх навчальних закладів Львівщини та моніторинг його якості [Текст] / О.С. Онанко // Виховна робота в школі. – 2016. – № 12. – С. 8–13.
29. Пастушенко, Р.Я. Побудова нової школи: інновації щодо організації виховання в системі загальної освіти Львівщини [Текст] / Р.Я. Пастушенко // Виховна робота в школі. – 2016. – № 12. – С. 2–7.
30. Програма ЄС в галузі освіти, підготовки, молоді та спорту : можливості для України [Текст] // Шкільна бібліотека.– 2016.– № 3.– С. 17–21.
31. Садкіна, В.І. Ідеальний учитель... по-нашому [Текст] / В.І. Садкіна // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 12. – С. 29–31.
32. Садкіна, В.І. Компетентності – обговорюємо, тлумачимо, звикаємо до нових підходів... [Текст] / В.І. Садкіна // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 10. – С. 2–5.
33. Садкіна, В.І. «На висоті твоїх мрій» – «Народний спікер» знов запрошує! [Текст] / В.І. Садкіна // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 11. – С. 7–12.
34. Станьте «Шкільним радником», або «Агентом змін» для нової української школи [Текст] // Виховна робота в школі. – 2016. – № 10. – С. 54–55.
35. Третякова, Н.В. Ідеальний учитель... «по-їхньому» [Текст] / перекл. та літератур. обр. Н.В. Третякової // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 12. – С. 32–33.
36. Трубчаніна, О.М. Формування професійної компетентності вчителя через оздоровчу функцію освіти [Текст] : [сценарії семінарів-практикумів] / О.М. Трубчаніна // Педагогічна майстерня. – 2016. – № 10. – С. 8–13.
37. Цьома, Л.О. Інновації у виховній роботі [Текст] / Л.О. Цьома // Позакласний час. – 2016. – № 10. – С. 45–50.
38. Pedagogical Manual for Teachers working with the Principles of Productive Learning in the Frame of Vocational Education. - Institut für Produktives Lernen in Europa (IPLE), 2016. - 21 p.
39. Pedagogy and Professional Responsibilities EC–12 (160), 2016. - 70 p.